

PIERWOTNE NOWOTWORY MNOGIE W POPULACJI DOLNOŚLĄSKIEJ W ROKU 2017

1. Definicja

WHO w 1995 roku przyjęła następującą definicję pierwotnych nowotworów mnogich:

- Uznanie istnienia dwóch lub większej liczby pierwotnych nowotworów mnogich nie zależy od czasu ich wystąpienia.
- Nowotwór jest pierwotnym, jeśli rozwija się w swoim umiejscowieniu, nie stanowi części już istniejącego procesu nowotworowego i nie jest także jego rozsiewem, przerzutem ani wznową.
- Tylko jeden nowotwór może być rozpoznany w jednym narządzie lub narządach parzystych w przypadku stwierdzenia w obu miejscach procesu rozrostowego o tym samym utkaniu histopatologicznym.
- Dane z punktu poprzedniego tracą swoją ważność w przypadku wystąpienia różnych utkań histopatologicznych.
- W przypadku nowotworów układowych lub wielośrodkowych potencjalnie obejmujących wiele odrębnych organów, czterech histologicznych grup - chłoniaki, białaczki, mięsak Kaposiego i międzybłoniak, są one liczone tylko raz w każdym przypadku.
- Nowotwór wieloogniskowy jest uważany za pojedynczy nowotwór.
- Rak skóry stanowi szczególny problem, ta sama osoba może mieć wiele takich nowotworów przez całe życie. Zalecenia WHO są takie, aby tylko pierwszy guz określonego typu histologicznego, w dowolnym miejscu na skórze, był liczony jako wystąpienie jednej choroby nowotworowej.

Grupy kodów ICD-O-2/3 które w sensie „pierwotny nowotwór mnogi” uważane są za jeden narząd

C01 Base of tongue C02 Other and unspecified parts of tongue
C05 Palate C06 Other and unspecified parts of mouth
C07 Parotid gland C08 Other and unspecified major salivary glands
C09 Tonsil C10 Oropharynx
C12 Pyriform sinus C13 Hypopharynx
C19 Rectosigmoid junction C20 Rectum
C23 Gallbladder C24 Other and unspecified parts of biliary tract
C30 Nasal cavity and middle C31 Accessory sinus ear
C33 Trachea C34 Bronchus and lung
C37 Thymus C38.0-3 Heart and mediastinum C38.8 Overlapping lesion of heart, mediastinum and pleura
C40 Bones, joints and articular C41 Bones, joints and articular cartilage of other and unspec. sites cartilage of limbs

C51 Vulva C52 Vagina C57.7 Other specified female genital C57.8-9 Overlapping lesion and female genital tract, NOS
C60 Penis C63 Other and unspecified male genital organs
C64 Kidney C65 Renal pelvis C66 Ureter C68 Other and unspecified urinary organs
C74 Adrenal gland C75 Other endocrine glands and related structures

Grupy nowotworów uważanych za różne morfologicznie na użytek definiowania nowotworów mnogich (według Berga, 1994)

1.	Carcinomas Squamous carcinomas	M-805 - 808, M-812 - 813
2.	Basal cell carcinomas	M-809 - 811
3.	Adenocarcinomas	M-814, M-816, M-819 - 822, M-826 - 833, M-835 - 855, M-857, M-894
4.	Other specific carcinomas	M-803 - 804, M-815, M-817 - 818, M-823, M-824, M-825, M-834, M-856, M-858 - 867
5.	Unspecified carcinomas (NOS)	M-801, M-802
6.	Sarcomas and soft tissue tumors	M-868 - 871, M-880 - 892, M-899, M-904, M-912 - 913, M-915 - 925, M-937, M-954 - 958
7.	Lymphomas	M-959 - 972
8.	Leukaemia	M-980 - 994, M-995, M-996, M-998
9.	Kaposi's sarcoma	M-914
10.	Mesothelioma	M-905
11.	Other specified types of cancer	M-872 - 879, M-893, M-895 - 898, M-900 - 903, M-906 - 911, M-926 - 936, M-938 - 953, M-973 - 975, M-976
12.	Unspecified types of cancer	M-800, M-997

Epidemiologia nowotworów mnogich w woj. dolnośląskim

- W zbiorze 13.549 nowotworów C00-D09 zarejestrowanych w Dolnośląskim Rejestrze Nowotworów (DRN) w 2017 roku stwierdziliśmy 1.142 nowotwory spełniające definicję WHO. W roku 2017 nowotwory mnogie stanowiły 8,4% wszystkich zarejestrowanych nowotworów.
- U 46 chorych były to nowotwory synchroniczne (rozpoznane w ciągu 2 miesięcy). Stanowiły one 4% wszystkich nowotworów mnogich.

Poniższa tabela pokazuje liczby i odsetki nowotworów mnogich w latach 1985-2017, podstawowy wpływ na różnice w liczbach rejestrowanych nowotworów mnogich miał czas zbierania danych (obecnie 33 lata).

Tab. 6 Nowotwory mnogie zarejestrowane w latach 1985-2017

Rok	Liczba	% w DRN
1985	15	0,2
1986	22	0,3
1987	29	0,4
1988	31	0,4
1989	74	0,9
1990	79	0,9
1991	95	1,1
1992	107	1,2
1993	121	1,3
1994	127	1,3
1995	151	1,5

Rok	Liczba	% w DRN
1996	159	1,6
1997	193	1,9
1998	258	2,5
1999	317	3,0
2000	350	3,5
2001	362	3,5
2002	415	3,9
2003	389	3,9
2004	390	3,7
2005	422	3,9
2006	493	4,5

Rok	Liczba	% w DRN
2007	554	4,6
2008	567	4,6
2009	598	5,1
2010	739	6,3
2011	721	5,8
2012	904	7,2
2013	993	7,9
2014	1248	9,5
2015	1204	9,1
2016	1244	9,3
2017	1142	8,4

Drugą przyczyną zwiększenia się udziału rejestrowanych nowotworów mnogich od roku 2013 do 8–9% była jakość danych – odsetek zarejestrowanych nowotworów potwierdzonych histopatologicznie – od nieco ponad 50% w latach 1985-89 do ponad 90% w latach 2013-17.

Tab. 7 Odsetki nowotworów potwierdzonych badaniem histopatologicznym w DRN

Rok	%
1985	53,5
1986	53,4
1987	56,3
1988	54,9
1989	58,2
1990	60,2
1991	61,2
1992	61,5
1993	63,4
1994	61,7
1995	61,7

Rok	%
1996	62,6
1997	62,7
1998	62,3
1999	61,2
2000	65,1
2001	66,3
2002	67,4
2003	66,8
2004	67,8
2005	71,9
2006	80,5

Rok	%
2007	81,1
2008	81,1
2009	85,9
2010	86,0
2011	88,2
2012	89,6
2013	90,7
2014	90,7
2015	89,9
2016	94,0
2017	96,4

Tab. 8 Czas, po jakim w roku 2017 wystąpił nowotwór mnogi

Mnogi nowotwór po latach	Liczba	%
0-4	346	30,3
W tym w pierwszym roku	62 (w tym synchroniczne 46)	
5-9	345	30,2
10-14	155	13,6
15-19	122	10,7
20+	174	15,2

- Mediana czasu wystąpienia drugiego nowotworu wyniosła 7 lat.
- 30,3% zachorowań na nowotwór mnogi wystąpiło w pierwszych pięciu latach od zachorowania na pierwszy nowotwór.
- 560 (49%) nowotworów mnogich dotyczyło mężczyzn, a 582 (51%) kobiet.

Do dalszej analizy wybrano umiejscowienia oraz „pary” nowotworów mnogich, które w roku 2017 występowały w liczbie conajmniej 10.

Tab. 9 Pierwsze nowotwory mężczyźni

Rozpoznanie	Liczba	%	% pierwotnych w DRN
Gruczoł krokowy	101	18,0	15,4
Skóra	95	17,0	4,5
Pęcherz moczowy	50	8,9	5,6
Okreźnica	46	8,2	8,6
Płuco	36	6,4	17,5
Krtań	30	5,4	3,0

Nerka	30	5,4	4,2
Rak in situ BNO	26	4,6	2,1
Odbytnica	24	4,3	5,7
Czerniak złośliwy	15	2,7	2,3

Tab.10 Pierwsze nowotwory u kobiet

Rozpoznanie	Liczba	%	% pierwotnych w DRN
Pierś	164	28,2	22,8
Trzon macicy	72	12,4	7,4
Skóra	56	9,6	4,1
Szyjka macicy	31	5,3	3,7
Okrężnica	29	5,0	7,2
Czerniak złośliwy	23	4,0	2,3
Jajnik	23	4,0	5,3
Płuco	21	3,9	10,2
Nerka	16	2,7	2,7
Pierś in situ	14	2,4	1,3
Odbytnica	12	2,4	4,1

- Różnice z udziału wskazanych umiejscowień w zbiorach nowotworów pierwszych oraz mnogich wynikały z różnic w wyleczalności pierwszych nowotworów – od około 10% dla raka płuca do prawie 100% dla nowotworów skóry.
- Wyróżniają się nowotwory tytoniozależne, które rokowały wysokimi przeżyciami 5-letnimi – krtań i pęcherz moczowy u mężczyzn, odsetek występujących po nich drugich nowotworów był prawie dwukrotnie większy. Czterokrotnie częściej u mężczyzn i dwukrotnie u kobiet drugi nowotwór wystąpił po nowotworze skóry.

Czy pewne nowotwory występują jako drugie częściej, niż jako pierwsze?

W poniższych tabelach porównano udział procentowy najczęstszych nowotworów mnogich oraz pierwszych u obu płci.

Tab. 11 Najczęstsze drugie nowotwory u mężczyzn

ICD-10	Drugi nowotwór liczba	% mnogich	% pierwotnych w DRN
Płuco	113	20,2	17,5
Gruzoł krokowy	86	15,4	15,4
Pęcherz moczowy	53	9,5	5,6
Okreźnica	48	8,6	8,6
Skóra	46	8,2	4,5
Żołądek	23	4,6	4,3
Odbytnica	20	4,1	5,7
Nerka	13	2,3	4,2
Czerniak złośliwy	12	2,1	2,3
Krtąń	11	2,0	2,6
Trzustka	11	2,0	2,6
<u>Rak in situ BNO</u>	11	2,0	1,6

Tab. 12 Najczęstsze drugie nowotwory u kobiet

ICD-10	Drugi nowotwór liczba	% mnogich	% pierwotnych w DRN
Pierś	123	21,1	22,8
Płuco	85	14,6	10,2
Okreźnica	52	8,9	7,2
Skóra	43	7,4	4,1
Pęcherz moczowy	28	4,8	2,0

Trzon macicy	24	4,1	7,4
Jajnik	23	4,0	5,3
Trzustka	22	3,8	2,6
Żołądek	16	2,7	2,7
Szyjka macicy	15	2,6	3,7
Odbytnica	13	2,2	4,1
Pierś in situ	13	2,2	1,3
Czerniak złośliwy	12	2,1	2,3
Nerka	11	1,9	2,5

- U mężczyzn większy udział miały mnogie nowotwory złośliwe skóry (8,2% : 4,5%) i pęcherza moczowego (9,5% : 5,6%).
- U kobiet większy udział miały nowotwory złośliwe płuca (14,6% : 10,2%), pęcherza moczowego (4,8% : 2%) i skóry (7,4% : 4,1%).

Najczęstsze pary nowotworów

Tab. 13 Najczęstsze „pary” nowotworów u mężczyzn

Umiejscowienia mnogich nowotworów	Liczba
Gruczoł krokowy i skóra	31
Gruczoł krokowy i płuco	28
Gruczoł krokowy i okrężnica	27
Gruczoł krokowy i pęcherz moczowy	21
Skóra i skóra (inna morfologia)	12
Skóra i płuco	17
Płuco i pęcherz moczowy	15
Skóra i okrężnica	14

Płuco i krtka	13

Tab. 14 Najczęstsze „pary” nowotworów u kobiet

Umiejscowienia mnogich nowotworów	Liczba
Pierś i pierś (druga)	53
Pierś i trzon macicy	30
Pierś i płuco	26
Pierś i skóra	18
Pierś i jajnik	17
Pierś I okrężnica	17
Pierś i trzustka	11
Szyjka macicy i płuco	11

U mężczyzn najczęściej w parach nowotworów mnogich występowały nowotwory gruczołu krokowego, skóry i płuca.

U kobiet zdecydowanie były to nowotwory piersi, jako pierwsze lub drugie umiejscowienie występowały w 297 spośród 582 (51%) wszystkich kobiet, u których stwierdzono w 2017 roku nowotwór mnogi.

Rokowanie nowotworów mnogich

Analiza zbioru 1.828 mężczyzn i 1.888 kobiet, którzy zachorowali na drugi nowotwór w latach 1985-2004 pokazała, że wskaźnik przeżyć względnych nowotworów mnogich dla mężczyzn wyniósł 36,8% i był wyższy o 5,4% od stwierdzonego dla pierwszych nowotworów, a u kobiet 50,5% czyli o 3,6% wyższy niż dla wszystkich zachorowań.

Wpływ na to niewątpliwie miała zwiększona świadomość chorego po przebytych pierwszym nowotworze oraz pozostawanie kilka lat w kontroli onkologicznej, pozwalającej wcześniej wykryć drugi nowotwór (44,8% nowotworów mnogich stwierdza się do piątego roku od zachorowania na pierwszy nowotwór).

Dla chorych na nowotwory mnogie z lat 2005-2012 nastąpił wzrost wskaźników przeżyć o 6,4% u mężczyzn i 3,8% u kobiet. Analogiczne wzrosty dla nowotworów pierwotnych wyniosły 2,4 i 1,8%.

Tab. 15 Porównanie względnych przeżyć 5-letnich chorych na nowotwory mnogie z lat 1985-2004 i 2005-2012

	Mężczyźni		Kobiety	
	2000-2004	2005-2012	2000-2004	2005-2012
Mężczyźni				
Względny odsetek przeżyć	36,8%	43,2%	50,5%	54,3%
95% przedział ufności	34-40%	41-46%	48-53%	53-57%
Liczba chorych	1.828	2.450	1.888	2.855

Wnioski

1. W Dolnośląskim Rejestrze Nowotworów w roku 2017 stwierdziliśmy 1142 pierwotne nowotwory mnogie, stanowiły one 8,4% wszystkich nowotworów.
2. Różnice w udziale procentowym umiejscowień w zbiorach nowotworów pierwszych i mnogich wynikają z różnic w wyleczalności pierwszych nowotworów.
3. Mediana czasu wystąpienia drugiego nowotworu wyniosła 7 lat.
4. Częste jako mnogie u mężczyzn były nowotwory gruczołu krokowego, skóry i płuca, u kobiet jako pierwsze lub drugie umiejscowienie wyróżniały się nowotwory piersi. Występowały u 416 spośród 673 (62%) kobiet chorujących na drugi nowotwór.
5. Drugie nowotwory rokowały lepiej, niż pierwsze. Wpływ na to miało prawdopodobnie pozostawanie pacjenta w kontroli onkologicznej, pozwalającej wcześniej wykryć drugi nowotwór.